

Celiakie, laktozová intolerance, potravinové alergie



M.Dastych



Celiakie

- synonyma: glutenová enteropatie, celiakální sprue
- přecitlivělost na součásti lepku (glutenu neboli prolaminu) v obilí. Gliadin u pšenice, sekalin v žitě, hordeiny v ječmenu
- historie: 1888 poprvé popsána u dětí, 1932 poprvé u dospělých, 1950 zjištěna etiologie (lepek)
- výskyt 0,05 – 0,2% populace, častěji asymptomatické a frustní případy, ženy 2x častěji, 30-40 rok, 1/3 děti
- patologický nálezn: atrofie klků sliznice tenkého střeva, infiltrace leukocyty → porucha resorpční funkce střeva → primární malabsorpční syndrom
- mechanismus poškození-antigenní podnět – imunitní reakce



Celiakie

- Klinický obraz - různá tíže malabsorpčního syndromu podle rozsahu a intenzity zánětu tenkého střeva (průjmy (steatorea), váhový úbytek, střevní dyskomfort, anemie, osteoporóza, otoky, tetanie, parestezie, neuropatie, poruchy menstruace, poruchy fertility, hypovitaminozy, svalová slabost, v dětství poruchy růstu, neprospívání)
- diagnostika:
 - anamnéza a fyzikální vyšetření - příznaky malabsorpce
 - pomocná vyšetření: **serologie**-protilátky proti gliadinu, retikulinu, endomysiu, tkáňové transglutamináze ve třídě IgG,A.
endoskopie – enteroskopie. **Enterobiopsie** – histologické a histochemické vyšetření vzorku sliznice tenkého střeva (atrofie, infiltrace leu, snížení reaktivity enzymů)



Celiakie

■ **asociované choroby**

- Dermatitis herpetiformis Duhring
- DM I typu (6-10%)
- selektivní deficit IgA
- Autoimunitní hepatitida
- Autoimunitní thyreoiditida (6%)

■ **komplikace**

- Maligní onemocnění (10%) – lymfom, karcinom tenkého střeva, jícnu
- refrakterní sprue
- kolagenní sprue



Celiakie

- Léčba
- bezlepková dieta – vše co obsahuje mouku resp. gluten (pšeničná, žitná, ovesná, ječmen). Náhrada: sojová či rýžová mouka, bramborový, kukuřičný škrob.
- častý deficit laktázy proto špatná tolerance nezkrvašených mléčných výrobků
- substituce vit (B12, ADEK), Fe, folát, Ca, Mg
- enterální výživa (Nutrison, Fresubin) jsou bezglutenové, bez laktozové – použití jako kompletní enterální výživa či formou sippingu
- Kompletní parenterální výživa při dekompenzaci
- Kortikoidy, imunosupresiva



Laktozová intolerance

■ příčina

- deficit laktázy, štěpící mléčný cukr na glukózu a galaktozu, v kartáčovém lemu enterocytů. Neštěpená laktoza je v tlustém střevu bakteriemi fermentována na krátké mastné kyseliny a CO₂.

■ příznaky

- 0,5-2hod po vypití mléka – kručení přelévání střevního obsahu, meteorismus, flatulence, střevní kolika, defekace kašovitě až následně tekuté, kyselé zpěněné stolice, pálení konečníku
- intenzita příznaků závisí na stupni deficitu, množství mléka (pooperační stavy), kvalitě mléčného pokrmu.



Laktozová intolerance

- **Snášenlivost mléčných výrobků**
- Mléko syrové, mléko svařené, mléko kyselé, zkyslé (jogurt) zkvašené (kefír), tvaroh, sýr
- **Komplikace**
- Gastroenterologické – proktitida, perianální ekzémy
- Nutriční – deficit bílkovin (kwashiorkor u dětí), deficit Ca, P
- **Diagnoza**
- Průjem po 50 g laktozy, deficit laktázy v enterobiospii
- **Léčebná opatření**
- Eliminační diety 1. bez syrového mléka, 2. + sladké svařené, 3. Bez veškerého mléka včetně kyselého a zkysaných produktů (kefír, jogurt) 4. + bez některých sýrů 5. + bez všech sýrů a tvarohu 6. + bez přídavku mléka do nápojů a pokrmů 7. Bezlaktozová dieta = viz výše + bez másla, šlehačky, léků (základ laktoza)
- Přídavek laktázy, mléko delaktozované
- Substituce vit D, Ca



Potravinové alergie

■ Projevy

- I. Anafylaxe: anafylaktický šok, urtikárie, angioedem
nebo atopie (dermatitis, rhinitis, astma)
+ zvracení, průjem, křeče (minuty)
- III. Imunokomplexy: vaskulitidy, enteroragie, exudativní enteropatie (hodiny)
- IV. Pozdní přecitlivělost mediovaná IgE: průjem + MAS

■ Potraviny způsobující anafylaxi

- Korýši (humr, garnát, krab), Škeble, Ryby
- Luštěniny (burské oříšky, hrách, fazole)
- Semena (sezam, bavlník, kmín, hořčice, slunečnice)
- Ořechy (burské, vlašské)
- Vaječný bílek, mléko, vnitřnosti

Potravinové alergie - alergeny

■ Rostlinné alergeny

- Zásobní proteiny : viciliny, legumini (soja, arašíd, čočka, kešu, sezam)
- Alfa amylázy, proteázy (pšenice, ječmen, žito, rýže)
- prolaminy (glutenin, gliadin)
- Papain proteinázy – alergen soji

■ Živočišné alergeny

- Tropomyosin – měkkýši, korýši x roztoči, šváby
- Parvalbumin – alergen bílého rybího masa, jak u mořských tak sladkovodních
- Vaječné alergeny – 23 glykoproteinů (ovalbumin, ovomukoid, lysozym)
 - - bílek zodpovědní za x alergie mezi vejci
 - - žloutek: pták – vejce syndrom
- Kravské mléko – lakoalbumin, kasein



Potravinové alergie

- **Riziko další reakce na jinou potravinu**
- Zkřížená alergie u ryb (50%)
- Zkřížená alergie na mléka cca 50% (90% u kozího, 4% u kobyliho)
- Drůbež vysoké procento mezi druhy (kuře, krocan, husa, kachna)
- Pyl a ovoce, zelenina více jak 50%
- arašíd x soja 30-40%
- Koryš, měkkýši 50-75%
- Latex-fruit syndrom 35% (banán, avokádo, kiwi, papája, rajské jablko)
- Obilí mezi sebou 20%
- **Fenomén zkřížené alergie**
- Senzibilizace potravinou u pylového alergie
- Syndrom pták vejce
- **Diagnostika**
- Anamnéza, eliminační diety, prick testy, expoziční testy, specifické IgE



Potravinové alergie

■ Léčba

- Eliminační diety
- Antihistaminika
- Kromoglykát (Nalcrom) stabilizace membrán mastocytů
- Adrenalinové pero v případě anafylaktické reakce
- Hyposenzibilizace